

Alternativní způsoby zemědělského hospodaření. Ekologické zemědělství a Integrovaná produkce.

JUDr. Jana Tkáčiková, Ph. D.

Použité a doporučené zdroje

- ▶ Ministerstvo zemědělství. Ekologické zemědělství, dostupné na <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>
- ▶ Ročenka ekologického zemědělství 2019, dostupná na <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/dokumenty-statistiky-formulare/rocenky/rocenka-2019-ekologicke-zemedelstvi-v-cr.html>
- ▶ Evropská komise. Ekologické zemědělství, dostupné na https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/organic-farming/organics-glance_cs
  - ▶ Akční plán pro rozvoj ekologické produkce v Evropské unii (2021), dostupné na https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/farming/documents/organic-action-plan_cs.pdf
- ▶ Šarapatka Bořivoj a kolektiv. Agroekologie, východiska pro udržitelné zemědělské hospodaření. Olomouc: Bioinstitut, 2010.

Způsoby zemědělského hospodaření

Konvenční = intenzifikace a maximalizace

Precizní = efektivizace a optimalizace

Integrované = udržitelnost a racionalizace

Ekologické = udržitelnost a holistický přístup

Biodynamické = individualizace a etika

Společná zemědělská politika a podpora alternativních způsobů zemědělského hospodaření

- [Průvodce možnostmi podpory pro ekologické producenty v Evropě](#)
- Přímá podpora
  - Jednotná platba na plochu
  - Platby na zemědělské postupy příznivé pro klima a ochranu životního prostředí
    - Ekologické zemědělství považováno za rovnocenný postup
- Dotace v rámci Programu rozvoje venkova – Agroenvironmentálně klimatická opatření
  - Opatření Integrovaná produkce
    - Pro ovoce, vinnou révu, zeleninu a jahodník
    - Nařízení vlády č. 75/2015 Sb. (doběh závazků) a nařízení vlády č. 330/2019 Sb. (navazující)
  - Opatření Ekologické zemědělství
    - Pro přechodné období
    - Pro ekologickou produkci
    - Nařízení vlády č. 76/2015 Sb. (doběh závazků) a nařízení vlády č. 331/2019 Sb. (navazující)

Integrovaná produkce

- Nařízení vlády č. 75/2015 Sb.
- Agroenvironmentálně-klimatické opatření Programu rozvoje venkova a výše dotačních titulů
  - integrovaná produkce ovoce, 400 EUR/ha/rok
  - integrovaná produkce révy vinné
    - základní ochrana vinic, 197 EUR/ha/rok
    - nadstavbová ochrana vinic, 550 EUR/ha/rok
  - integrovaná produkce zeleniny a jahodníku
    - integrovaná produkce zeleniny, 425 EUR/ha/rok
    - integrovaná produkce jahodníku, 431 EUR/ha/rok
- Specifická pravidla podmíněnosti
  - minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin

Integrovaná produkce

- Svaz pro integrované systémy pěstování ovoce (SISPO)
  - <http://www.ovocnarska-unie.cz/sispo/index.php>
- Svaz pro integrovaný systém produkce zeleniny
  - <https://zucm.cz/unie/svaz-pro-ipz>
- Svaz integrované a ekologické produkce hroznů a vína (Ekovín)
  - <http://www.ekovin.cz/>

Integrovaná produkce

- ▶ Podmínky integrované produkce
  - ▶ Nepoužívat přípravky na ochranu rostlin, které obsahují stanovené zakázané účinné látky
    - ▶ Nepoužívat herbicidy v mezířadí
  - ▶ Používat vybrané vstupy do půdy za stanovených podmínek
  - ▶ Zajistit odběr vzorků půdy odborně způsobilou osobou a jejich rozbor pro stanovení obsahu vybraných chemických látek
  - ▶ Zajistit odběr a rozbor vzorků produkce odborně způsobilou osobou
  - ▶ Používání uznaných osiv nebo sadby
  - ▶ Provádět stanovené agrotechnické postupy
  - ▶ Absolvovat odborné školení
  - ▶ Sledovat a zaznamenávat a vyhodnocovat meteorologické prvky a výskyt škodlivých organismů. Záznamy uchovávat.
- ▶ Integrovaná ochrana rostlin jako předpoklad IP
  - ▶ Průvodce integrovanou ochranou rostlin, dostupné na http://eagri.cz/public/web/file/562181/Pruvodce_IOR_upraveny_2020.pdf

Ekologické zemědělství

Celkový systém řízení zemědělského podniku a produkce potravin, který spojuje

- osvědčené environmentální postupy,
- vysokou úroveň biologické rozmanitosti,
- ochranu přírodních zdrojů,
- uplatňování přísných norem pro dobré životní podmínky zvířat
- a norem produkce v souladu s poptávkou rostoucího počtu spotřebitelů po produktech získaných za použití přírodních látek a procesů.

Dvojitá společenská role

- Zajištění specifického trhu reagujícího na spotřebitelskou poptávku po ekologických produktech
- Veřejné statky přispívající k ochraně životního prostředí a dobrým životním podmínkám zvířat, jakož i k rozvoji venkova.

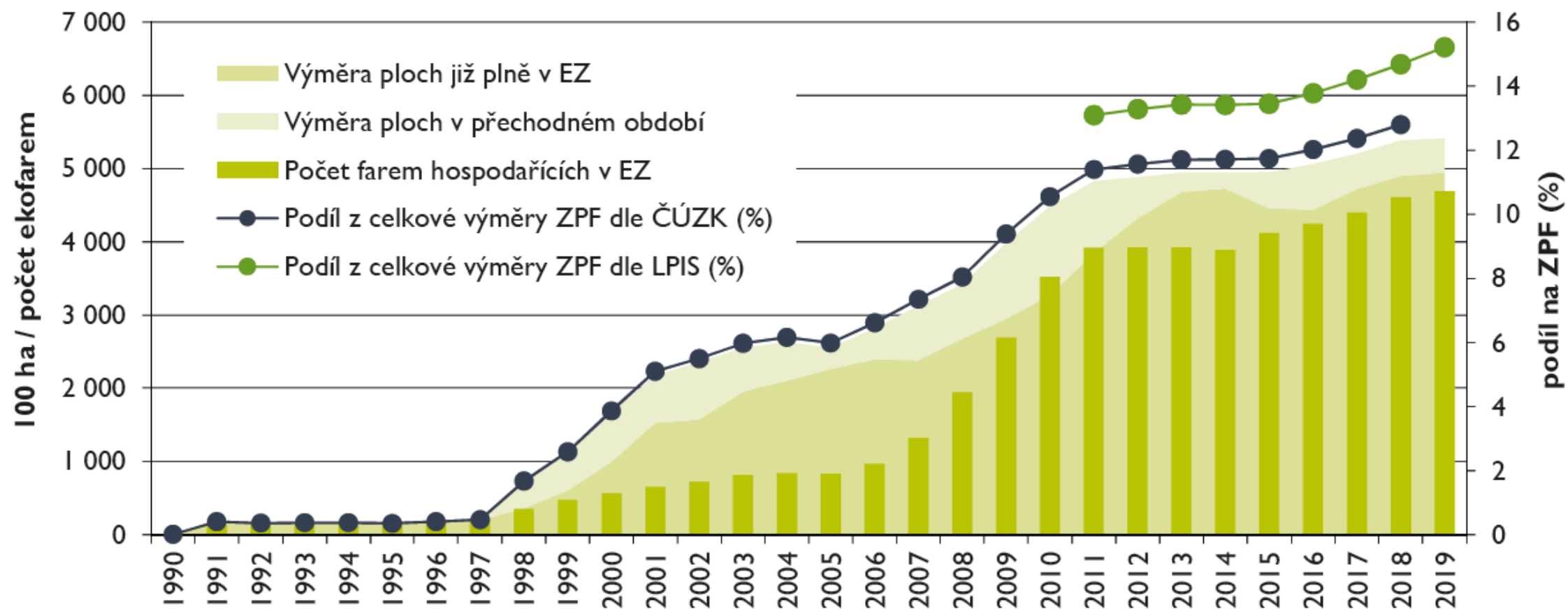
Ekologické zemědělství v ČR

Zdroj:

<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>

- Specifika českého ekologického zemědělství
  - Extenzivní chov masného skotu, koz a ovcí v zemědělsky méně příznivých oblastech
  - Produkce masa, mléka a mléčných výrobků
  - Pozvolný růst ploch s rostlinnou výrobou
  - Přispívá k zaměstnanosti a udržení obyvatel zejména v ekonomicky i geograficky okrajových regionech
  - Zachování tradičního rázu krajiny
  - Atraktivita pro turistický ruch
- Cíle Akčního plánu ekologického zemědělství do roku 2020
  - „Zvýšit životaschopnost ekofarem při současném zachování přínosů pro životní prostředí a welfare zvířat (spravedlivé ceny a efektivní a současně šetrná forma bioprodukce)“
  - „Vybudovat stabilní trh biopotravin s významným podílem biopotravin českého původu (vyrobených z domácích biosurovin) a zvýšit důvěru a spotřebu biopotravin“
  - „Fungující spolupráce v rámci celého dodavatelského řetězce (fungující odbyt)“

Graf I Vývoj celkové výměry a počtu farem v EZ a podílu na celkovém ZPF (1990–2019)

Zdroj: MZe a REP (údaje vždy k 31. 12. daného roku); zpracovala ČTPEZ.

Právní rámec

- ▶ [Nařízení Rady \(ES\) č. 834/2007 o ekologické produkci](#)
- ▶ Prováděcí nařízení Komise (ES) č. 889/2008
- ▶ Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství
- ▶ Prováděcí vyhláška č. 16/2006 Sb.
  - ▶ [Metodické pokyny](#)

- ▶ **Nový právní rámec s účinností od 1. 1. 2022**
  - ▶ [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(EU\) 2018/848](#)
  - ▶ [Návrh novely zákona č. 242/2000 Sb.](#)

Co přináší nová právní úprava?

- Blíže viz Ministerstvo zemědělství
  - http://eagri.cz/public/web/file/645377/Co_prinasi_nove_narizeni_EP_a_R_c._848_2018.pdf
- Blíže viz Česká technologická platforma pro ekologické zemědělství
  - <https://www.ctpez.cz/cz/clanky/clanky-komentare/aktuality-z-ifoam/nove-evropske-narizeni-o-ekologicke-produkci-prijato>

Ekologická produkce

Cíle

Zásady

Obecné
Zvláštní

Pravidla

Obecná
Zvláštní

CÍLE ekologické zemědělství

- ▶ přispívat k ochraně životního prostředí a klimatu
- ▶ zachovávat dlouhodobou úrodnost půdy
- ▶ přispívat k vysoké míře biologické rozmanitosti
- ▶ významným způsobem přispívat k netoxickému životnímu prostředí
- ▶ přispívat k dodržování přísných norem pro dobré životní podmínky zvířat a zejména uspokojovat jejich druhově specifické etologické potřeby
- ▶ podporovat krátké distribuční kanály a místní produkci v různých oblastech Unie
- ▶ podporovat zachování vzácných nebo původních plemen, jimž hrozí vyhynutí
- ▶ přispívat k rozšiřování nabídky rostlinného genetického materiálu přizpůsobeného specifickým potřebám a cílům ekologického zemědělství
- ▶ přispívat k vysoké míře biologické rozmanitosti, a to zejména za použití různého rostlinného genetického materiálu, jako je ekologický heterogenní materiál a ekologické odrůdy vhodné pro ekologickou produkci
- ▶ podporovat rozvoj ekologických šlechtitelských činností s cílem přispět k zajištění příznivých hospodářských vyhlídek sektoru ekologické produkce

Obecné ZÁSADY ekologického zemědělství

- respektování přírodních systémů a cyklů a zachování a zlepšení stavu půdy, vody a vzduchu, zdraví rostlin a zvířat a rovnováhy mezi nimi
- zachování přírodních krajinných prvků
- odpovědné využívání energie a přírodních zdrojů
- produkce vysoce kvalitních potravin a jiných zemědělských produktů zemědělství
- zajištění integrity ekologické produkce ve všech fázích produkce, zpracování a distribuce potravin a krmiva
- vhodné koncipování a řízení biologických procesů na základě ekologických systémů využívajících přírodní zdroje, které jsou danému systému řízení vlastní
  - využívají živé organismy a mechanické metody produkce
  - provozují pěstování plodin a živočišnou výrobu vázané na půdu
  - vylučují používání GMO, s výjimkou veterinárních léčivých přípravků
  - jsou založeny na posouzení rizik a případně na použití bezpečnostních a preventivních opatření
- omezení využívání vnějších vstupů na
  - vstupy z ekologické produkce
  - přírodní látky nebo látky z nich odvozené
  - minerální hnojiva s nízkou rozpustností;
- přizpůsobení procesu produkce s ohledem na hygienickou situaci, regionální rozdíly v ekologické rovnováze, klimatické a místní podmínky, stupně rozvoje a zvláštní chovatelské postupy
- dodržování vysoké úrovně dobrých životních podmínek zvířat při respektování jejich druhově specifických potřeb
- vyloučení klonování zvířat a ionizujícího záření

Zvláštní ZÁSADY ekologického zemědělství

- Zvláštní zásady vztahující se na zemědělské činnosti a akvakulturu
- Zvláštní zásady vztahující se na zpracovávání ekologických potravin
- Zvláštní zásady vztahující se na zpracovávání ekologického krmiva

PRAVIDLA ekologické produkce = povinnosti hospodářských subjektů

- ▶ Obecná
  - ▶ Používání pouze povolených látek a produktů
  - ▶ Zákaz používání GMO
  - ▶ Zákaz klonování zvířat
  - ▶ Zákaz používání ionizujícího záření
  - ▶ Požadavky na oddělenou konvenční, přechodnou a ekologickou produkci
  - ▶ Povinnost přijímat preventivní a bezpečnostní opatření v každé fázi produkci
- ▶ Zvláštní
  - ▶ Pravidla rostlinné produkce
  - ▶ Pravidla živočišné produkce
  - ▶ Pravidla produkce pro řasy a živočichy pocházející z akvakultury
  - ▶ Pravidla produkce pro zpracované potraviny
  - ▶ Pravidla produkce pro zpracované krmivo
  - ▶ Pravidla produkce pro víno
  - ▶ Pravidla produkce pro kvasinky používané jako potraviny nebo krmivo

Pravidla ekologické produkce – obecně

- zachovávat a zlepšovat živou složku půdy a přirozenou úrodnost půdy, stabilitu, schopnost půdy zadržovat vodu a její biologickou rozmanitost
- využívat osiva a živočichy vykazující vysoký stupeň genetické rozmanitosti, odolnosti vůči chorobám a nákazám a dlouhověkosti
- volit rostlinné odrůdy s ohledem na charakteristické rysy zvláštních systémů ekologické produkce a zaměřovat se na agronomickou výkonnost a odolnost vůči chorobám,
- volit živočišná plemena s ohledem na jejich genetickou hodnotu, dlouhověkost, vitalitu a odolnost vůči nákazám nebo zdravotním problémům,
- provozovat živočišnou výrobu přizpůsobenou danému místu a vázanou na půdu

Nové nástroje regulace ekologické produkce

- ▶ Dovolené použití vybraných přípravků na ochranu rostlin
  - ▶ Safenery, synergenty a formulační přísady a adjuvanty
  - ▶ Jediná podmínka = soulad s nařízením o POR
- ▶ Povolení jiných produktů a látek pro použití v ekologické produkci = označování
  - ▶ Omezené seznamy stanovené Komisí pro stanovené účely
    - ▶ Aktivní látky v POR, hnojiva, krmné suroviny, produkty pro čištění a dezinfekci
- ▶ Ekologický heterogenní rozmnožovací materiál = nová kategorie
  - ▶ Seznam na základě oznámení dodavatelů (bez registrace a certifikace)
- ▶ Povolování zemědělských složek pocházejících z konvenční produkce pro zpracované ekologické potraviny ze strany členských států
  - ▶ Pokud je to nezbytné k zajištění přístupu k některým zemědělským složkám a pokud tyto složky nejsou k dispozici v ekologické podobě v dostatečném množství, může členský stát na žádost hospodářského subjektu dočasně, na období nejvýše 6 měsíců povolit
- ▶ Shromažďování údajů o dostupnosti na trhu v případě ekologického rozmnožovacího materiálu rostlin a rozmnožovacího materiálu rostlin z přechodného období, ekologicky chovaných zvířat a ekologicky chovaných mladých jedinců pocházejících z akvakultury

Pravidla pro přechodné období

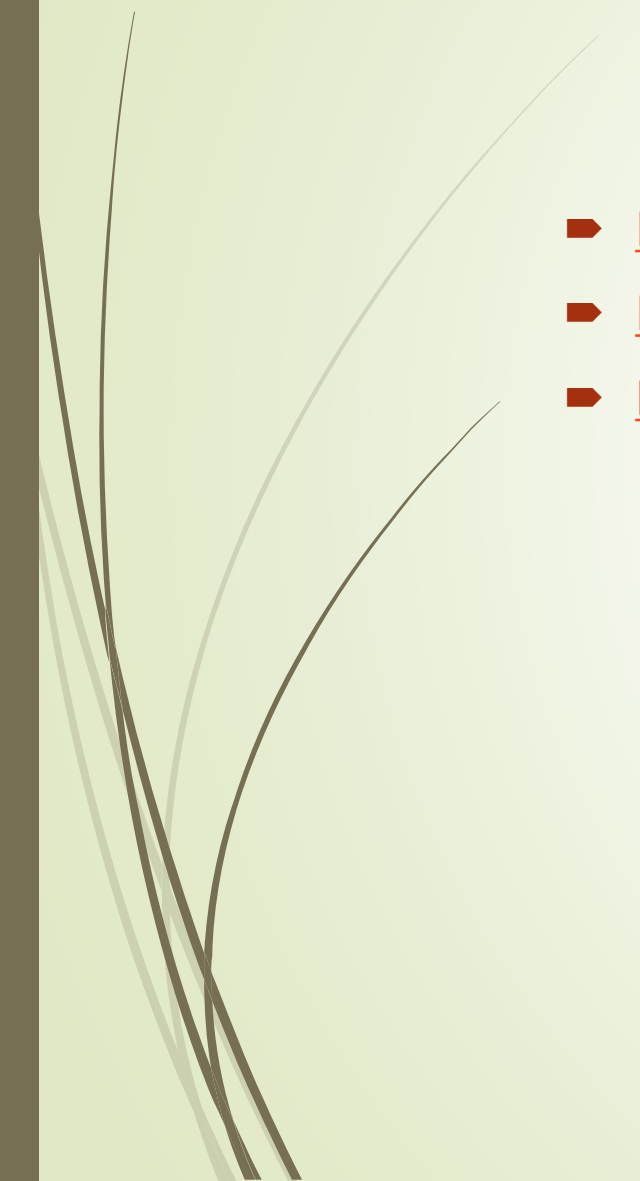
- ▶ Platí všechna pravidla ekologické produkce
- ▶ Výjimečná možnost zpětného uznání předcházejícího období
  - ▶ Neošetřování nepovolenými látkami či produkty
- ▶ Produkty vyprodukované během přechodného období nelze uvádět na trh jako ekologické produkty ani jako produkty z přechodného období.
  - ▶ Výjimky pro vyjmenované produkty z přechodného období
    - ▶ rozmnožovací materiál rostlin
    - ▶ jednosložkové potravinové nebo krmivové produkty rostlinného původu
- ▶ Přechodná období pro jednotlivé druhy produkce

Výjimky z pravidel ekologické produkce (dle účinné právní úpravy)

- ▶ Na žádost
  - ▶ Dočasnost, důvodnost
- ▶ Ministerstvo zemědělství
  - ▶ vazné ustájení skotu v malých zemědělských podnicích;
  - ▶ zásahy na zvířatech;
  - ▶ přivedení konvenčních zvířat na ekologickou farmu;
  - ▶ souběžný chov stejného druhu zvířat v ekologickém a konvenčním režimu;
  - ▶ použití syntetických vitamínů A, D, E pro přežvýkavce;
  - ▶ povolení složek potravin zemědělského původu nezískaných z ekologického zemědělství;
  - ▶ při katastrofických událostech
    - ▶ přivedení zvířat mimo ekologický chov, opětovné vytvoření včelínů s včelami mimo ekologický chov, používání jiných než ekologických krmiv, krmení včel medem, cukrem nebo cukrovým sirupem z ekologické produkce, použití většího množství oxidu siřičitého, jestliže výjimečné klimatické podmínky daného roku sklízňe poškodí zdravotní stav ekologických hroznů, obnovu nebo opětovné vytvoření populace akvakultury živočichy pocházejícími z konvenční akvakultury.
- ▶ Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
  - ▶ použití konvenčních osiv a vegetativního rozmnožovacího materiálu

Evidence a databáze

- ▶ Registr ekologických podnikatelů
  - ▶ Registr ekologických osiv a rozmnožovacího materiálu
  - ▶ Databáze ekologicky chovaných zvířat a mladých jedinců z akvakultury
-

Jak se stát ekologickým zemědělcem?

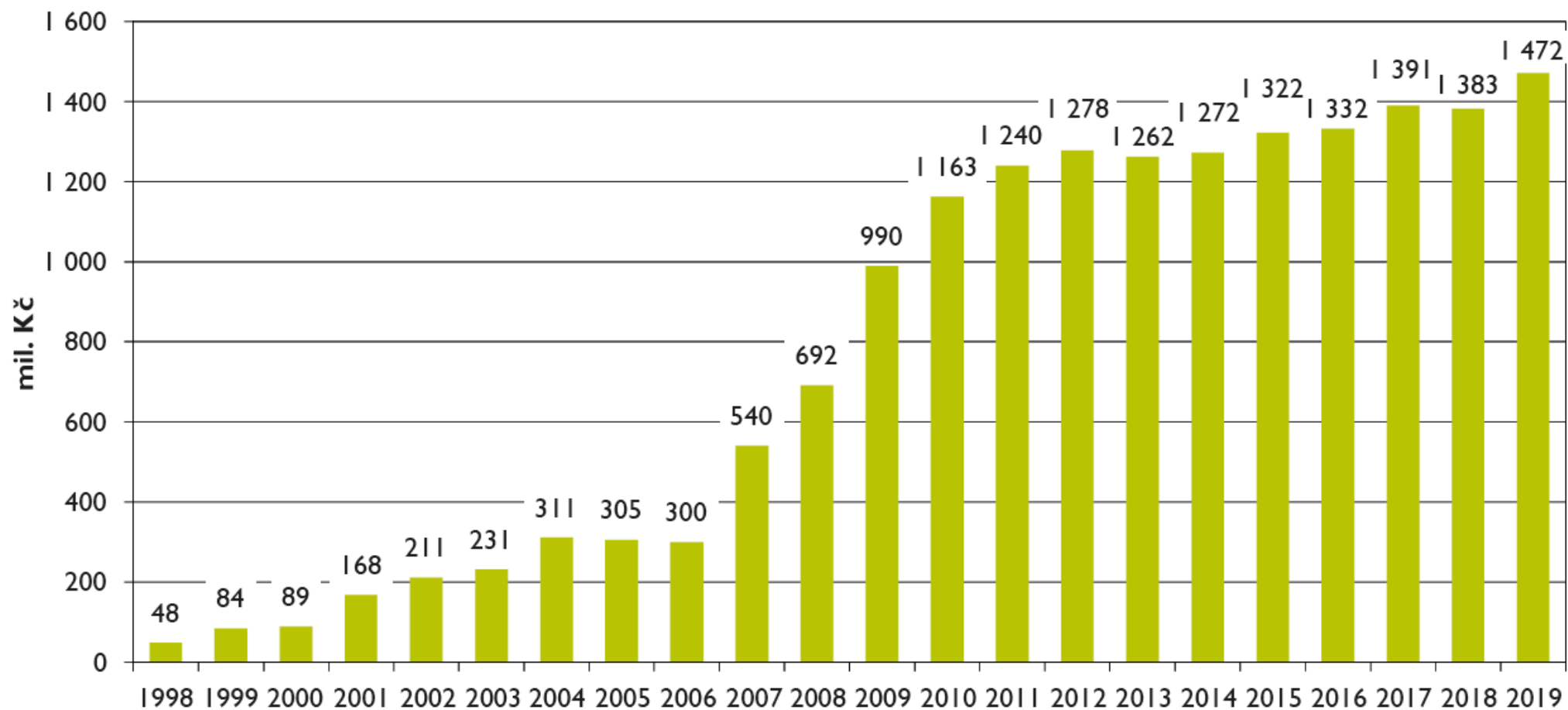

Kontrola

- ▶ Ministerstvo zemědělství
  - ▶ Uplatňování správněprávní odpovědnosti za porušení právních povinností
    - ▶ Projednání přestupku a uložení pokuty a/nebo rozhodnutí o uložení zvláštního opatření
- ▶ Pověřené subjekty
  - ▶ Pro vydávání osvědčení o původu bioproduktu, biopotraviny nebo ostatního bioproduktu a provádění kontroly a dalších odborných úkonů
  - ▶ Právníké osoby (KEZ, o.p.s., ABCERT AG, Biokont CZ, s.r.o., BUREAU VERITAS CERTIFICATION CZ, s.r.o.)
    - ▶ Veřejnoprávní smlouva s Mze
  - ▶ Organizační složky státu (ÚKZÚZ, SVS, SZPI)
    - ▶ Dohoda s Mze
      - ▶ Kontrola ekologické produkce v rámci kompetencí dle příslušných kompetenčních zákonů

Graf 9 Vývoj dotací v EZ (1998–2019)

Pozn.: Celková podpora představuje od roku 2004 objem zažádaných namísto do té doby uváděných vyplacených dotací, které jsou vypláceny vždy v průběhu následujícího roku.

Zdroj: MZe; zpracovala ČTPEZ.

Podmínky navazujícího opatření Ekologické zemědělství

- ▶ Nařízení vlády č. 331/2019 Sb.
- ▶ Doručení žádosti do 15.5. kalendářního roku
- ▶ Žadatel musí být ekologickým podnikatelem dle zákona o ekologickém zemědělství
- ▶ Deklarace veškeré výměry zemědělské půdy
  - ▶ Minimální výměra 0,5 ha zemědělské půdy
- ▶ Zákaz souběhu s jinými AEKO s výjimkami
- ▶ Specifická pravidla podmíněnosti
  - ▶ minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin

Výše dotačních titulů v ekologickém zemědělství (období 2021-2022)

- ▶ Trvalé travní porosty PO-T 86, EZ-T 83
- ▶ Intenzivní sady PO-IS 830, EZ-IS 779
- ▶ Ostatní sady PO-OS 420, EZ-OS 417
- ▶ Vinice PO-V 900, EZ-V 845
- ▶ Chmelnice PO-C 900, EZ-C 845
- ▶ Jiné trvalé kultury PO 70, EZ 67
- ▶ Pěstování zeleniny a speciálních bylin PO-RZB 537, EZ-RZB 466
- ▶ Pěstování trav na semeno PO-RTS 266, EZ-RTS 180
- ▶ Pěstování ostatních plodin PO-ROP 248, EZ-ROP 180
- ▶ Pěstování jahodníku PO-RJ 670, EZ-RJ 583
- ▶ Úhor (za účelem odplevelování) PO 35, EZ 29

Použité a doporučené zdroje

- <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>
- [Dvorský J., Urban J. Základy ekologického zemědělství. ÚKZÚZ, 2014.](#)
- <https://www.kez.cz/>
- <https://www.biokont.cz/>